

Gunnar Strömmer: Tal på Järvaveckan 2023

Talare

Gunnar Strömmer
Justitieminister

Datum

3 juni 2023

Plats

Järva

Omständigheter

Justitieminister Gunnar Strömmers (M) tal på Järvaveckan 2023.

1 Kära Järvabor och deltagare på Järvaveckan,

Idag vill jag tala om att trygghet har blivit vår tids stora frihetsfråga.

5 I höstas läste jag i tidningen om en man som flytt till Sverige från Syrien för drygt 10 år sedan. Han köpte en liten tobaksbutik i Hjulsta här i närheten, och han jobbade hårt. Det var långa kvällar och tidiga morgnar, sju dagar i veckan. Han gjorde precis de saker som vi brukar framhålla, när vi pratar om lyckad integration – arbete, företagande, egen försörjning.

10

Men – snart började problemen. Unga beväpnade män trängde sig in i butiken, gång på gång. De rånade honom på kontanter, telefonkort och tobak. En gång blev han nedslagen och misshandlad. Och en annan gång avslutade rånaren med att slänga en brinnande flaska, en molotovcocktail, mot kassan.

15

Sedan kom nästa smäll: försäkringspremierna började öka. Från 400 kronor i månaden när han startade butiken, till 1500 kronor och 1900 kronor några år senare. Till slut ville inget försäkringsbolag ha honom som kund. Riskerna var för höga.

20

Hur ska någon orka driva ett företag under de omständigheterna? Hur ska någon våga?

25

Och ärligt talat: Vad gör det med din vilja att integreras, om du flyr från bomber i Syrien, och möts av molotovcocktails i Sverige?

Vår vän i Hjulsta är tyvärr inte ensam. Var femte företagare har övervägt att lägga ned sin verksamhet. Allt på grund av brottsligheten.

Idag möts vi här på Spånga IP. 20 minuter härifrån ligger Vällingby centrum. Där sköts en ung man i 20-årsåldern ihjäl utanför McDonalds vid halvsjutiden på nyårsafton.

35

Så avrundades ett mörkt 2022. Och så inleddes den brutala våldsvåg som har skakat Stockholm det här året.

40

Totalt sköts 62 människor till döds i Sverige förra året. 62. Egentligen är det svårt att ta in. Det är den högsta noteringen någonsin. Jämför det med våra nordiska grannländer under samma tid: Norge 4. Danmark 4. Finland 2.

45

Och de som skjuter och spränger verkar närmast likgiltiga för hur deras handlingar drabbar helt oskyldiga personer. Inklusiva barn. Polisen konstaterade nyligen att en person i månaden sköts ihjäl av misstag förra året. Ett människoliv i månaden – av misstag. Det är en ofattbar grymhet.

50

En bit ifrån Vällingby ligger Hässelby. I mars i år var jag där och träffade boende i ett radhusområde. Några dagar tidigare hade nattens stillhet plötsligt förbytts i glassplitter, rök och barnskrik. En bomb hade detonerat utanför ett av husen. Förödelsen var enorm. Det var som en krigsskådeplats. Många av familjerna förlorade sina hem. Många fler fick skador på sina hus. Det är ett under att ingen omkom.

55

Och när rekryteringen till de kriminella gängen riktar sig till 10–11-åringar; eller när polisen stoppar bilar med vapen och sprängmedel som hanteras av 12–13-åringar; eller när de dödliga skotten avlossas eller sprängladdningarna prepareras av 14–15-åringar – ja, då utmanas hela vår rätts- och socialstat i grunden.

60

Polisen bedömer att 30 000 människor är knutna till den organiserade brottsligheten – och att gängen rekryterar tre nya personer varje dag. Ofta barn och unga. Det är ett fullständigt cyniskt maskineri, som slukar ungas livschanser och människoliv på löpande band.

65

Vi vet att det här framför allt påverkar tillvaron för människor i Sveriges utsatta områden. Bland annat här i Järva.

70 Det är här som många av barnen rekryteras till gängen. Det är här som
föräldrarnas rädsla för att skicka sina ungdomar till fotbollsträningen är störst.
Det är framför allt här som folk håller sig inne på kvällen. Kort sagt – det är här
som brottsligheten allra mest påverkar människors trygghet och livskvalitet.

75 Jag vet att det finns enormt mycket kraft och stolthet hos alla som bor i landets
utsatta områden. Den kraften ska vi ta vara på. Den är en stor tillgång.

80 Men det är samtidigt ett faktum att andelen som känner sig otrygga i sitt eget
bostadsområde är dubbelt så stor i utsatta områden som i landet som helhet.
Hälften av de som bor i utsatta områden uppger att de vill flytta därifrån – och
den vanligaste orsaken till det är brottsligheten.

85 Att läget är väldigt allvarligt – det visste jag såklart när jag tillträdde som
justitieminister. Men efter ett drygt halvår på posten så måste jag tyvärr
konstatera att det är värre än jag trodde. Mycket värre. Brottsligheten är grövre.
Den påverkar fler. Den tränger längre ner i åldrarna. Och den har mer
genomgripande konsekvenser för samhället i stort än vad de flesta nog känner
till.

90 Att läget är så här illa, det grundar jag på information som man får tillgång till
som minister. Jag grundar det på möten med brottsoffer. Och jag grundar det
på vittnesbörd från poliser, åklagare, socialsekreterare, lärare och andra som står
mitt i denna verklighet.

95 Varje gång jag har lämnat ett sådant möte så har jag ställt mig samma fråga: Om
nu Socialdemokraterna hade den här informationen under sina åtta år vid
makten, hur är det över huvud taget möjligt att de gjorde så lite åt problemen?
Hur kunde min företrädare Morgan Johansson för flera år sedan påstå att den
100 dåvarande S-regeringen var på väg att knäcka den organiserade brottsligheten,
när man i själva verket hade tappat kontrollen?

105 Sett i det ljuset blir Socialdemokraternas ansvar för dagens situation ännu
mycket större. För vi talar här om en kriminalitet som är systemhotande.

Med systemhotande menar jag att den inte bara förstör livet för brottsoffer och deras familjer. Utan att den undergräver själva grunden för vårt fria och öppna samhälle.

110

Vår demokrati bygger på att vi kan lita på varandra och på vårt samhälles institutioner. Demokratin fungerar inte om vi låser in oss i våra lägenheter för att det är för farligt att gå ut. Den fungerar inte när bedragare använder våra välfärdssystem som bankomater. Och den fungerar definitivt inte när gängen skrämmer både människor och myndigheter till tystnad.

115

Jag är moderat. För mig är frihet ett helt centralt värde. Och idag är det uppenbart för mig att trygghet är vår tids stora frihetsfråga.

120

För det är så här: Om du riskerar att träffas av förlupna kulor utanför McDonalds, då är du inte trygg, och inte fri. Om du bor i ett hus där det sprängs en bomb är du inte trygg, och inte fri. Om du känner dig tvingad att stanna inne när det skymmer är du inte trygg, och inte fri.

125

Därför är kampen mot brottsligheten en kamp för varje människas frihet. Den kampen måste vi helt enkelt vinna.

130

De allra flesta förstår att det kommer att ta tid att vända den här utvecklingen. Jag är övertygad om att det går. Men för att lyckas måste hela samhället ta in problemens djup och vidd. Och vi måste vara beredda att lägga om politiken på bredden.

135

För om vi gör som vi hittills har gjort så kommer det också att gå som det hittills har gått. Det är helt enkelt inte ett alternativ. Vi talar om flera viktiga perspektivskiften, och låt mig lyfta fram tre:

140

För det första måste vi fokusera mindre på dem som begår brotten, och mer på brottsoffren och på samhällets behov av skydd mot dem som begår allvarliga brott. Det betyder till exempel att straffen bättre än idag måste spegla brottens allvar. När gängkriminella är inlåsta begår de inte nya brott.

För det andra måste vi erkänna att det finns en konflikt mellan personlig

integritet och effektiv brottsbekämpning. Men vi kommer inte undan de svåra
avvägningarna, utan måste vara beredda att flytta balanspunkten i riktning mot
en effektivare brottsbekämpning, samtidigt som vi värnar rättssäkerheten.
Andra länder, inte minst i Norden, har klarat den balansgången. Nu måste även
150 vi göra det.

För det tredje måste vi göra upp med den felaktiga uppfattningen att det är två
helt olika saker att förebygga brott och att bekämpa brott. De är inte varandras
motsatser. Det är inte så att det ena är mjukt och det andra hårt. De är delar av
155 samma helhet. Båda behövs. Både rättsstaten och socialstaten måste mobiliseras.

Det här skiftena kommer att få stora praktiska konsekvenser. Och det gäller inte
minst barn och unga, och snittet mellan sociala och rättsliga insatser. Till
160 exempel kan vi se hur den 15-årsgräns som genomsyrar viktiga delar av
lagstiftningen i praktiken är överspelad av dagens verklighet:

När 13- och 14-åringar stoppas med vapen och sprängmedel har polisen
begränsande möjligheter att beslagta deras mobiltelefoner och tömma dem på
165 innehåll. Innan de har fyllt 15 kan de inte straffas för sina brott – då står bara
olika sociala insatser till buds. Och flera av de här insatserna kan dessutom
föräldrarna säga nej till så länge de är under 15.

Det säger sig självt att det här är en ordning som inte kommer att fungera om vi
170 vill bryta utvecklingen. Därför tänker den här regeringen göra på ett annat sätt.
Vi gör om och gör rätt.

Vi river sekretesshinder mellan skola, socialtjänst och polis. Vi gör det möjligt
för socialtjänsten att agera för barnets bästa, även mot föräldrarnas vilja, redan
175 från 12 års ålder.

Vi kommer att inrätta särskilda ungdomsfängelser för de grövsta unga
brottslingarna – också för att de s.k. SIS-hemmen ska få utrymme att fokusera
på alla andra ungdomar i behov av stöd och vård. Och vi stramar åt tillgången
180 till mobiltelefoner för unga intagna.

Vi ser över straffen och straffrabatterna för unga brottslingar. Vi ska också
pröva om straffmyndighetsåldern bör sänkas – inte för att sätta barn i fängelse,

185 utan för att öppna hela verktygslådan med ungdomsvård, ungdomsövervakning
och andra särskilda påföljder för unga för ännu fler.

Det gör vi för brottsoffren, för samhället – och för att ha en chans att bryta
mönstret för barn och unga på glid.

190

Uppgiften att ge alla barn en ärlig chans att lyckas är självklart lika viktig som
uppgiften att straffa dem som begår allvarliga brott. Och faktum är att det finns
mycket inspiration att hämta just här på Järva.

195 Här ligger flera av Sveriges mest utsatta områden – som Rinkeby, Tensta och
Hjulsta. Men här ser vi också flera exempel på hur en negativ utveckling går att
vända. Trots ett tragiskt mord på juldagen förra året blev ändå facit att under
hela år 2022 skedde ”bara” två dödsskjutningar med koppling till gängmiljön i
Järva.

200

Två mord är två för mycket. Men det kan ändå jämföras med totalt nio
gängmord under 2021. Hittills i år har det inte begåtts en enda
gängdödsskjutning i Järva.

205 Vad beror det på? Ja, enligt polisen har ett antal personer med stort våldskapital
helt enkelt plockats bort från gatan, och det har gjort stor skillnad i området.
Det bekräftar en viktig insikt: Att klara upp brott och låsa in ledarna är också en
helt avgörande förebyggande åtgärd.

210 ***

Men lika viktigt som det är att låsa in gängkriminella, lika viktigt är det att se till
att nya ungdomar inte rekryteras till gängen.

215 Att se till att fler brott klaras upp och att risken för att åka fast ökar – det är
fortfarande helt avgörande för att förhindra brott. Men utöver det går vi nu
fram på bred front med nya och effektiva brottsförebyggande åtgärder.

Jag har redan nämnt att vi ska riva sekretesshinder mellan polis, skola och
220 socialtjänst. Och att socialtjänsten ska få sätta in öppna åtgärder mot yngre
barn, även utan vårdnadshavares samtycke. Regeringen har också avsatt extra
satsningar i budgeten för att stärka socialtjänstens brottsförebyggande arbete för

att ge alla barn en ärlig chans.

225

Men för att lyckas behöver vi bredda perspektivet. Forskningen visar att två saker är viktigare än allt annat när det gäller att hålla unga borta från brottslighet:

230 Det första är hemmet. Föräldrar och övrig familj har ett enormt stort inflytande på barns liv – och det kan vara på både gott och ont. Jag är själv tonårsförälder. Det är inte enkelt att uppfostra barn – det ska gudarna veta. Och i vissa fall är det extra utmanande. Då kan man behöva få hjälp.

235 Regeringen skärper kraven och höjer förväntningarna på landets föräldrar – samtidigt som vi skjuter till pengar och stärker stödet till de föräldrar som behöver det för att kunna ta sitt föräldraansvar. I höstens budget avsatte vi inte mindre än 200 miljoner kronor till förstärkning av föräldraskapsstödet.

240 Det andra som forskningen visar, och som jag skulle komma till, det är att utanför hemmet så är skolan den viktigaste platsen för att fånga upp barn som är på väg att hamna snett.

En av skolorna här på Järva – Hjulsta grundskola – rankades länge som en av
245 Sveriges sämsta skolor. Det larmades till Arbetsmiljöverket om cykling inomhus, välta bänkar, stryptag mellan elever och dödshot.

Men idag ligger gymnasiebehörigheten på Hjulstaskolan på hela 82 procent, och även övriga skolor i Järva har fortsatt att klättra uppåt och rejält förbättrat
250 meritpoängen. Man pekar särskilt på några tydliga framgångsfaktorer: Satsning på rektorer och lärare. Och så fullt fokus på kärnuppdraget, det vill säga undervisningen. Inte minst i svenska språket. Höga förväntningar och krav – och hjälp och stöd för att klara betygen. Allt annat får stå tillbaka.

255 ***

När vi nu satsar särskilda pengar på skolsociala team, för att öka tryggheten i skolan, så handlar det alltså inte minst om att lärare ska få fokusera på att vara just lärare, och ägna sig åt undervisning, inget annat.

260

Om Hjulstaskolan är ett hoppfullt exempel, finns förstås också nedslående

265 exempel på motsatsen. Tidigare i veckan skadades fyra elever allvarligt i ett knivbråk på en grundskola i Eskilstuna. Enligt uppgifter från vittnen ska uppemot fyrtio personer ha deltagit i bråket. Och jag var tidigare i våras i Eskilstuna och besökte den gymnasieskola där en elev sköts ihjäl på skärtorsdagen.

270 Vi har alltså, på vissa skolor i Sverige, en situation där man slåss med kniv. Där folk är lättade över att det åtminstone inte var en skjutning den här gången. Sådär kan vi inte ha det.

275 Det säger sig självt att skolan måste vara trygg och säker för att det ska vara en plats där vi kan bygga våra barns framtid.

Därför tar regeringen nu också flera initiativ för att höja säkerheten på landets skolor. Det handlar till exempel om att skolor alltid ska polisanmäla, om man misstänker att en elev har begått ett brott. Vi skjuter också till pengar för särskilda akuttskolor där elever som stör undervisningen eller hotar andra elever och lärare kan placeras tillfälligt. Det handlar om att värna tryggheten och studieron för andra elever, men också om att ge den som är på glid en ärlig chans att bryta mönster och starta om.

285 Till vänster i politiken tycker man om att prata om ”det starka samhället”. Man talar gärna om klyftor och om rättvisa.

290 Då tänker jag på den där tobakshandlaren från Syrien, han i Hjulsta som blev rånad och trakasserad gång på gång. Och då vill jag säga, vet ni vad:

295 Ett samhälle är inte starkt när det låter kriminella slå familjer och småföretag i spillror. Det är inte att motverka klyftor när folk i ena änden av stan väcks mitt i natten av polishelikoptrar, medan de på andra sidan får sova lugnt. Och det är inte rättvist när vuxna gärningsmän får ungdomsrabatt, eller gängkriminella får rabatt på straffen för att de begår så många brott.

300 Kampen mot brottsligheten är alltså en kamp för varje människas frihet. Den kampen måste vi helt enkelt vinna. För alla som bor i vårt fina land.

Om vi håller huvudet kallt och hjärtat varmt, om vi förstår att verkligheten kräver att vi gör saker på ett annat sätt, om vi inte ger upp om människors inneboende kraft – ja, då är ett tryggare och friare Sverige möjligt.

305

Läget är väldigt allvarligt. Det kommer att ta tid. Men det kommer att gå. Sverige har löst stora problem förut. Nu ska vi göra det igen.

Tack!

310

Taggar

2020-tal, 2023, Järvaveckan, Man, Moderaterna, Politiska tal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/gunnar-strommer-tal-pa-jarvaveckan-2023>

315

320

325

330

335